چرا با وجود پیامدهای هنگفت راهبرد سیاست خارجی و مدیریت کشور در ۷ سال گذشته حسن روحانی همچنان با خوشبینی خواستار تداوم این راهبرد در ماه‌های پایانی دولت است

هزینه‌های روحانی

حسن روحانی در سال پایانی دولت خود برای جبران ناکارآمدی‌های دولت همچنان به رفت‌وآمدهای کاخ سفید چشم دوخته است. رئیس دولت که آشکارا از شکست ترامپ و پیروزی دموکرات‌ها خوشحال و راضی به نظر می‌رسد، این روزها با وجود تعویض ۳ دولت در آمریکا همچنان شبیه ادبیات ۷ سال قبل خود با ساده‌سازی تحولات بین‌المللی، حل مساله هسته‌ای را در دسترس می‌بینند. دولت روحانی که با هدف رفع تحریم‌های ظالمانه بر سر کار آمد و رئیس آن از لغو همه تحریم‌ها در طول مذاکرات سخن می‌گفت، با تبدیل تحریم‌ها به جنگ اقتصادی، ماهیت وجودی دولتش را شکست‌خورده‌تر از هر زمانی می‌بیند. بر این اساس روحانی می‌کوشد با داغ کردن فضای داخل از زمزمه‌های بازگشت دولت جو بایدن به برجام، توجه‌ها را به خود معطوف کند تا به این وسیله با تکرار مسیر پراشتباه گذشته، به زعم خود پایان بدون تلخی برای دولت تدبیر و امید رقم بزنند.

عقبگرد!

با اعلام پیروزی جو بایدن دموکرات در انتخابات ریاست‌جمهوری آمریکا، دولت روحانی برخلاف گرفتن مدت‌ها ژست بی‌طرفی درباره این انتخابات و بیان بی‌تفاوتی درباره پیروزی هر کدام از ۲ نامزد جمهوری‌خواه و دموکرات، در نهایت نتوانست خودداری دیپلماتیک نشان دهد و ذوق‌زدگی خود را از پیروزی نامزد دموکرات پنهان کند. این اتفاق به این معنی است که دولت دوازدهم توجه خود را مطابق الگوی شکست‌خورده سال‌های قبلش، در این چند ماه باقیمانده از عمر دولت مصروف دولت بعدی آمریکا خواهد کرد و سرنوشت کشور و ملت را دوباره به تغییرات در کاخ سفید پیوند خواهد زد.

رئیس‌جمهور در جلسه چهارشنبه گذشته هیأت دولت مجددا با بازگشت به حرف‌ها و آرزوهای برجامی خود، دستورالعمل بازگشت دولت بعدی آمریکا به برنامه جامع اقدام مشترک را صادر کرد. بر این اساس حسن روحانی در سخنان مبسوط خود اظهار کرد: «دولت آتی آمریکا باید بتواند کارهای بزرگی انجام دهد و در برابر آن همه اقداماتی که چهره آمریکا را تخریب کرد، باید بتواند تا حدی شرایط و اشتباهات گذشته را نسبت به ملت ایران جبران کند. امیدواریم دولت آینده آمریکا در نخستین قدم‌هایش سیاست‌های ترامپ را نسبت به ایران با صراحت محکوم کند. اقدامات ضد حقوق بشری و تروریستی این دولت را به صراحت محکوم و جبران کند؛ سیاست‌های نادرستی که دولت فعلی در طول ۴ سال اعمال کرده است».

روحانی در ادامه افزود: «سیاست جمهوری اسلامی ایران روشن است؛ سیاست جمهوری اسلامی ایران همان‌طور که بارها تأکید کردیم، تعهد در برابر تعهد، اقدام در برابر اقدام، کاهش تنش در برابر کاهش تنش، احترام در برابر احترام، تعهدات بین‌المللی در برابر تعهدات بین‌المللی است و اگر چنین اراده‌ای در حاکمان آینده آمریکا وجود داشته باشد، به نظرم حل مسأله بسیار آسان است».

رئیس‌جمهور همچنین اعلام کرد: «ایران و آمریکا هر ۲ می‌توانند تصمیم بگیرند و اعلام کنند به شرایط ۲۰ ژانویه ۲۰۱۷ برمی‌گردند؛ هم ایران برمی‌گردد به شرایط ۲۰ ژانویه ۲۰۱۷ و هم آمریکا و این می‌تواند گشایش بزرگی برای بسیاری از مسائل و مشکلات باشد و مسیر و شرایط را کاملا تغییر دهد و بعد مراحل بعدی را می‌شود در بخش‌های مختلف ادامه داد. گره اصلی با یک اراده و یک تصمیم، گشاده و باز می‌شود».

روحانی همچنین گفت: دولت برنامه ۹ ماهه‌ای را بر مبنای شرایط سخت تدوین کرده است اما در عین حال همواره اینچنین بوده که اگر مشکلی برای مردم در زندگی پیش آمده به خاطر فشارهای ناحق و غیرانسانی کاخ سفید بوده و هر زمانی که آنها به تعهدات بین‌المللی برگردند، آن شرایط عوض خواهد شد.

روحانی که از زمزمه‌های بازگشت دولت بعدی آمریکا به برجام به هیجان آمده است شرایط احیای توافق هسته‌ای را ساده‌سازی می‌کند، در حالی که محمدجواد ظریف برای حفظ ظاهر هم که شده است اخیرا چند بار اعلام کرده برجام مثل در چرخان جلوی ادارات نیست که از این طرف آن وارد شوید و از آن طرف خارج شوید.

وزیر امور خارجه در یکی از مصاحبه‌های خارجی خود پس از خروج دولت ترامپ از برجام گفته بود در آمریکا انقلاب رخ نداده و فقط یک انتخابات برگزار شده است؛ نکته‌ای که ظریف باید به رئیس دولت یادآوری کند تا مشخص شود حسن روحانی که تا ماه قبل خواستار نثار کردن تمام لعن و نفرین‌ها به سمت واشنگتن دی‌سی بود، بعد از انتخابات آمریکا تغییر لحن داده است.

رئیس‌جمهور که اردیبهشت‌ماه ۹۷ با ابراز خشنودی از خروج آمریکا از توافق هسته‌ای این اقدام را کم شدن شر مزاحمی از سر برجام ارزیابی می‌کرد، در شرایط تازه ایجادشده پس از انتخابات سوم نوامبر طوری اظهارنظر می‌کند که ایران را نیازمند بازگشت ایالات‌متحده به برجام نشان می‌دهد و سیگنال مثبتی برای سوءاستفاده ساکنان جدید کاخ سفید فراهم می‌کند. بنابراین روحانی در این شرایط تلاش می‌کند دشمنی آمریکا را به موضوعی به نام ترامپیسم آمریکایی تخفیف دهد تا نشان دهد دولت همچنان با تقسیم‌بندی آمریکای متعهد و غیرمتعهد و دیو و دلبرسازی از ترامپ و دموکرات‌ها، در همان مسیری قرار دارد که یک بار با تحمیل هزینه‌ای گزاف به منافع ملی کشور آزمون خود را پس داده است. در این راستا رئیس‌جمهور در بخشی از اظهارات روز چهارشنبه خود گفت: یکی از مظاهر بزرگ پیروزی ملت ایران و شکست حتمی و قطعی دشمن در این جنگ اقتصادی پایان دوران ترامپیسم است.

دولت روحانی سال ۹۲ با تبدیل مسأله تحریم‌ها به همه‌پرسی سیاست خارجی در انتخابات و با شعار «رفع تمام تحریم‌ها» روی کار آمد اما حالا با گذشت ۷ سال از این تاریخ، تحریم‌ها نه‌تنها رفع نشده که به اعتراف شخص رئیس‌جمهور تحریم به جنگ اقتصادی تبدیل شده است. در چنین شرایطی روحانی می‌گوید: در تاریخ ایران ۲ دفاع‌مقدس، یک دفاع‌مقدس ۸ ساله در برابر صدامیان و یک دفاع‌مقدس در برابر جنگ اقتصادی داشتیم در برابر ترامپیان و بحمدالله ملت در هر ۲ جنگ موفق و پیروز شد، در این جنگ ۳ ساله هم تقریبا تنها بودیم؛ کسی ملت ایران را یاری و کمک نکرد.

بنابراین با برجا ماندن تحریم‌ها و مضاعف شدن آنها، روحانی در ایده اصلی دولت خود که بنیان و ماهیت وجودی‌اش بر آن پایه‌گذاری شده شکست خورده است. دولت روحانی -که در صورت سکنی گزیدن جو بایدن در کاخ سفید با ۳ رئیس‌جمهور در آمریکا هم دوره می‌شود- ۲ سال اول خود را با گره زدن تمام مسائل داخلی و اقتصادی به مذاکرات هسته‌ای گذراند و پس از حصول برجام، یک سال بعدی را به فشار ایمیلی به طرف آمریکایی جهت عمل کردن دولت اوباما به تعهداتش اختصاص داد و حالا در سال هفتم و پایانی خود در انتظار بازگشت دولت بایدن به توافقی است که ۵ سال قبل انجام داده و ترامپ ۲ سال پیش از آن خارج شد! در چنین وضعیتی حسن روحانی بدون عبرت گرفتن از راه طی شده دولتش، با همان ادبیات سال ۹۲ مسیر پیش روی دولت و کشور را ترسیم می‌کند که این اتفاق نمایانگر فروپاشی سیاست خارجی او و شکست کامل و ماهوی دولت تدبیر است.

در میانه بیم و امیدهای رئیس‌جمهور از بازگشت ایران و آمریکا به ۲۰ ژانویه ۲۰۱۷ -روزی که ترامپ سر کار آمد- مساله‌ای که اهمیت دارد این است که این پیشنهاد و امیدواری رئیس‌جمهور مبنی بر بازگشت ۲ طرف به ژانویه ۲۰۱۷ همچنان توازن را به توافق هسته‌ای و داده‌ها و ستانده‌های ایران برنمی‌گرداند. با این وجود باید شرایط طرفین در برجام در تاریخ مدنظر حسن روحانی را بررسی کرد. ۲ ماه قبل از این تاریخ دولت اوباما نه‌تنها به هیچ یک از تعهدات خود در توافق هسته‌ای عمل نمی‌کرد، بلکه با تمدید تحریم ایسا، برجام را نقض کرد و دولت روحانی به خاطر متن پرایراد و سازوکار عجیب حل اختلاف در برجام موسوم به مکانیزم ماشه، توانایی محکوم کردن آمریکا را هم نداشت!

محمدجواد ظریف همان موقع درباره موضع ایران درباره اجرایی شدن تمدید تحریم‌های ایسا گفت: همان‌طور که رئیس‌جمهور عنوان کرده است، ما از گذشته اعلام کردیم که تمدید این تحریم‌ها مغایر برجام است. علاوه بر این حمید بعیدی‌نژاد، رئیس سابق تیم کارشناسی هسته‌ای و سفیر فعلی ایران در انگلستان، در آن مقطع -سال ۹۵- در کنفرانس تجاری ایران در لندن مشکلات بانکی ایران را «دردسرساز» توصیف کرد و بعدتر نیز در اظهارنظری مهم گفت: حساب بانکی سفارت ایران در لندن هنوز بسته است.

نشریه آمریکایی نیویورکر هم مهرماه ۹۶ روایتی قابل تامل از نشست مشترک وزرای خارجه ایران و ۵+۱ در حاشیه اجلاس سازمان ملل متحد که آن سال در نیویورک برگزار شد، منتشر کرد؛ نشستی که محمدجواد ظریف برای نخستین‌بار از زمان انتخاب دونالد ترامپ به ریاست‌جمهوری ایالات‌متحده با رکس تیلرسون وزیر وقت خارجه و نیکی هیلی دور یک میز نشستند. به گزارش نیویورکر، در جایی از جلسه محمدجواد ظریف خطاب به همتایان خود با گلایه از اینکه ایالات‌متحده آنطور که در توافق هسته‌ای مقرر شده تحریم‌ها را رفع نکرده، می‌گوید: «ما هنوز نمی‌توانیم در انگلستان یک حساب بانکی باز کنیم».

ولی‌الله سیف، رئیس وقت بانک مرکزی هم اواخر فروردین‌ماه سال ۹۵ در نقل قول مشهور خود به تلویزیون بلومبرگ گفت «تقریبا هیچ چیز» از برجام عاید ایران نشده است.

یک خوش‌بینی گرانقیمت

وزیر امور خارجه در گفت‌وگوی اخیر خود با مجله آگاهی نو اعتراف کرد دولت اوباما به تعهدات برجامی‌اش عمل نکرد. محمدجواد ظریف در این باره می‌گوید: «من به بعضی‌ها می‌گویم اتفاقا ظریف نشان داد می‌تواند عمل کند اما اوباما نتوانست عمل کند. روحانی نشان داد می‌تواند عمل کند اما اوباما که خودش فرمانده کل قواست نتوانست. مصوبات برخلاف برجام در دوره آقای اوباما آمد و بعد از دوره ایشان در دوره آقای ترامپ هم آمد».

ظریف در بخشی دیگر ضمن دستاوردسازی از برجام تاکید می‌کند: «حوزه‌های دیگر هم مهم بوده و نشان داده آمریکا عهدشکن است و نمی‌شود به آن اعتماد کرد».

با این اعتراف ظریف باید با بازخوانی خوش‌بینی روحانی و ظریف به دولت اوباما گریزی به اظهارات رئیس‌جمهور در جلسه روز چهارشنبه هیأت دولت زد، مبنی بر اینکه «اگر اراده عمل به تعهدات در حاکمان آینده آمریکا وجود داشته باشد، حل مسأله بسیار آسان است».

این سخن البته از سوی روحانی آشنا به نظر می‌رسد. رئیس دولت شهریور ۹۲ هم در مصاحبه با شبکه ان‌بی‌سی آمریکا گفته بود: مذاکره هسته‌ای یک چیز بیشتر نیاز ندارد و آن اراده سیاسی طرف مقابل برای حل و فصل نهایی مساله است. از طرف ما این اراده به صورت کامل وجود دارد و اگر طرف مقابل اراده سیاسی داشته باشد، موضوع هسته‌ای بسیار ساده است و در زمانی نه چندان طولانی به حل و فصل نهایی خواهد رسید.

روحانی ادامه می‌دهد: من تجربه کافی در مذاکرات خارجی و از جمله مذاکرات هسته‌ای دارم و با این تجربه دارم می‌گویم که یک چیز بیشتر از طرف مقابل یعنی ۵+۱ نمی‌خواهیم و آن اراده سیاسی است و اگر اراده سیاسی باشد، حل این مساله بسیار آسان است. از نظر ما حل این مساله ساده است و اگر اراده سیاسی طرف مقابل باشد، همه مواردی که می‌شود روی میز قرار بگیرد قابل حل و فصل است.

روحانی با اشاره به نامه رد و بدل شده با اوباما و همچنین احتمال دیدار با رئیس‌جمهور آمریکا در سازمان ملل می‌گوید: هر چیزی در دنیای سیاست امکان‌پذیر است، البته وابسته به ایجاد شرایط لازم. ما گفتیم اگر در قدم‌های اولیه حسن‌نیت ببینیم، اعتماد متقابل ببینیم، آمریکا از موضع برابر حرف بزند، می‌تواند بسیاری از مسائل در دستور مذاکرات قرار بگیرد. موضوع مذاکرات هسته‌ای مهم‌ترین آزمایش در این مساله است. اگر ما در موضوع هسته‌ای توانستیم با حسن‌نیت از ۲ طرف و با اراده سیاسی به اعتماد متقابل برسیم، زمینه مذاکره درباره سایر موضوعات فراهم خواهد شد. روحانی می‌افزاید: بعد از انتخابات ریاست‌جمهوری و مراسم تحلیف یعنی شروع به کار رسمی من، اقای اوباما نامه‌ای خطاب به من نوشتند. در آن نامه تبریک گفتند و برخی مسائل مورد نظرشان را مطرح کردند، من هم به آن نامه پاسخ دادم. از ایشان تشکر کردم و مواضع جمهوری اسلامی ایران نسبت به مواردی را که ایشان مطرح کرده بود و برخی موارد دیگر را در پاسخ نامه مطرح کردم. به نظر من لحن هر دو نامه مثبت و سازنده بود.

همچنین خبرنگار شبکه پی‌بی‌اس در تاریخ ۲۹ شهریور ۹۳ از ظریف می‌پرسد: «برخی تحریم‌هایی که ایران خواهان برچیده شدن آنهاست در حوزه اختیارات کنگره آمریکا قرار دارد و از جانب این نهاد نیز صرفا مخالفت‌های زیادی برای لغو آنها شنیده می‌شود. آیا ایران صرفا به دنبال «تعلیق» این تحریم‌ها، توسط رئیس‌جمهور خواهد بود یا خیر و اگر اوباما درصدد «دور زدن» کنگره برآید و به رغم میل باطنی و گرایش کنگره گام بردارد، آیا اقدام او برای ایران به اندازه کافی اطمینان‌ساز خواهد بود یا خیر؟» ظریف در پاسخی که به وضوح نشان‌دهنده اعتماد کامل هیأت ایرانی به بارزترین دشمن ملت ایران است، اظهار می‌دارد: «ما محدودیت‌هایی را که پرزیدنت اوباما برای وادار کردن کنگره به لغو تحریم‌ها با آن مواجه است، درک می‌کنیم و همان‌طور که ما نمی‌پذیریم آنها از ما امری غیرممکن را بخواهند، ما هم از آنها نمی‌خواهیم اقدامی غیرممکن انجام دهند. ما در امور داخلی آمریکا دخالت نمی‌کنیم، اگر اوباما به ما قول می‌دهد که کاری بکند، ما آن را می‌پذیریم و به قولش احترام می‌گذاریم».

تازه بعد از روی کار آمدن دولت ترامپ و خروج او از برجام با چرخش یک قلم، روحانی و ظریف با عواقب اعتماد و خوش‌بینی‌شان به آمریکا روبه‌رو شدند. وزیر امور خارجه اواخر آذرماه ۹۵ در جلسه کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس که به صورت خصوصی برگزار شده بود و بعدا نمایندگان متن آن را منتشر کردند، گفته بود: «من اشتباه کردم. بر اساس یک توافقی که (با آقای کری) کردیم، ما استراتژی خودمان را کنار گذاشتیم و بر مبنای آن توافق آمدیم آن را اعلام کردیم که تبدیل شد به موضع جمهوری اسلامی. من این را می‌پذیرم که اشتباه کردم... ما نباید بر اساس حرف این بابا (کری) عمل می‌کردیم... ولی این‌کار را کردیم».

۲۹ مرداد ۹۷ هم محمدجواد ظریف در مصاحبه اختصاصی با شبکه سی‌ان‌ان بار دیگر اظهار داشت: «احساس می‌کردیم آمریکا حداقل این مسأله را یاد گرفته است که تحریم‌ها تنها موجب فشار اقتصادی بر ایران می‌شود و دستاورد و نتیجه سیاسی مورد انتظار واشنگتن را به همراه ندارد. من تصور می‌کردم آمریکایی‌ها این درس را گرفته‌اند ولی متاسفانه اشتباه می‌کردم».

ظریف ۲۷ تیر ماه ۹۸ هم در مصاحبه با خبرنگار رادیو ملی آمریکا (NPR) اعلام کرد تعامل با غرب در بین مردم ایران، اعتبارش را از دست داده است. ظریف در این مصاحبه گفت: «تعامل با غرب اعتبارش را در ایران از دست داده است. مردم دیگر به تعامل با جامعه جهانی توجهی ندارند. بنابراین تعامل اعتبارش را از دست داده و به تبع آن، من نیز در حال از دست دادن اعتبارم هستم».

عباس عراقچی، عضو ارشد تیم مذاکره‌کننده هسته‌ای هم در نطق خود در سومین سمینار همکاری‌های هسته‌ای ایران و اتحادیه اروپایی اینگونه دستاورد برجام را توصیف کرد: «اعمال مجدد تحریم‌های آمریکا، بهره‌مندی ایران از مزایای برجام را به صفر نزدیک کرده است».

البته این خلف وعده‌ها چندان برای حسن روحانی بیگانه به نظر نمی‌آید. مرور خاطرات روحانی که سکاندار پرونده هسته‌ای از سال ۸۲ تا ۸۴ بود، خالی از لطف نیست. روحانی در صفحات ۱۸۶ و ۱۸۷ کتاب امنیت ملی و دیپلماسی هسته‌ای به روایت تخلف محمد البرادعی از وعده‌اش به ایران می‌پردازد و می‌نویسد: «در مذاکرات تهران (سعدآباد) تعلیق را در حد مجوزی که از سران نظام داشتیم و در چارچوب توافق با البرادعی قبول کردیم و لذا در بیانیه نوشته شد در «چارچوب تفسیر آژانس»، البته البرادعی بعدا تحت فشار اروپا تخلف کرد و آژانس هم با تفسیر جدیدی علاوه بر نطنز، قطعه‌سازی و مونتاژ را هم جزو موارد تعلیق اعلام کرد... خطاب به البرادعی اضافه کردم که شما در تهران به من گفتید معنای تعلیق در حد گازدهی است. چرا تخلف کردید؟ گفت نظر من همان است که در تهران گفتم ولی این تفسیر گروه فنی ما است».

روحانی در صفحات ۵۹۶، ۵۹۷ و ۵۹۸ کتاب «امنیت ملی و دیپلماسی هسته‌ای» ضمن اشاره به توافق پاریس، در نهایت به شکست این مذاکرات اشاره کرده و تاکید می‌کند بعد از نزدیک به ۲ سال مذاکرات ایران و ۳ کشور اروپایی، آنها قصد به نتیجه رسیدن و حل کردن پرونده هسته‌ای ایران را نداشتند و با ارائه یک بسته پیشنهادی تحقیرآمیز به ایران، باعث شدند ایران نیز در نامه‌ای متقابلا پاسخ تندی به آنها بدهد.

روحانی پس از تشریح جزئیات پیشنهادات تحقیرآمیز اروپایی‌ها به ایران، می‌نویسد: «در مجموع پیشنهاد مذکور در زمینه تقاضاها از ایران بسیار طولانی اما درباره پیشنهادهای ارائه شده به ایران به طور مضحکی کوتاه و نارساست. فقدان هر گونه تلاش برای ایجاد ظاهری متوازن، این پیشنهاد را به دستور استعماری کاپیتولاسیون شبیه می‌کند. پیشنهاد یاد شده توهینی به تمام ملت ایران است که ۳ کشور اروپایی باید به خاطر آن از ملت ایران پوزش بطلبند».

روحانی در مرداد ۸۴، روزهای پایانی مأموریت خود در سمت دبیری شورای عالی امنیت ملی، طی نامه‌ای تاریخی خطاب به محمد البرادعی، دبیر کل سابق سازمان انرژی اتمی گزارشی از روند فراز و فرود پرونده هسته‌ای ایران ارائه می‌کند. آقای روحانی در کتاب «امنیت ملی و دیپلماسی هسته‌ای» صفحات ۵۸۰ تا ۵۸۸ می‌نویسد: «متأسفانه در مقابل اگر نگوییم هیچ، ایران ما به ازای بسیار اندکی دریافت کرد و بارها اقدامات اعتمادساز خود را افزایش داد و تنها در عوض آن، با قول‌های انجام نشده و درخواست‌های بیشتر روبه‌رو شد. قول‌های اکتبر ۲۰۰۳ [مهر ۱۳۸۲] ۳ کشور اروپایی درباره همکاری هسته‌ای، امنیت منطقه‌ای و منع گسترش، هنوز حتی بررسی هم نشده است.

فصل مشترک تحریم

دولت تدبیر و امید با وعده رفع تحریم‌ها ذیل راهبرد تعامل سازنده با جهان آغاز به کار کرد و پس از شعارهای پرطمطراق و عناوین دهان‌پرکنی که مردان سیاست خارجی دولت را ژنرال‌های سیاست خارجی که زبان دنیا را می‌فهمند تصویر می‌کرد، این امید را ایجاد کرد که قرار است همه تحریم‌های ظالمانه علیه کشورمان برداشته و منافع ملی و حقوق هسته‌ای ایران تثبیت و به رسمیت شناخته شود. ۷ سال پس از این تاریخ و صرف تحمیل هزینه‌های سنگین بر کشور، حسن روحانی با افتخار از اینکه تحریم در دولت او به جنگ اقتصادی تغییر کاربری داده است یاد می‌کند و سعی می‌کند روزی را که از لغو بالمره تمام تحریم‌ها سخن می‌گفت به خاطر نیاورد. با این وجود افزایش تصاعدی تحریم‌ها فصل مشترک دولت اوباما و ترامپ در طول مدیریت شیخ دیپلمات بوده است. دولت روحانی در آذر ۹۲ به توافق موقت ژنو دست یافت؛ در این توافق در ازای امتیازات هسته‌ای فراوانی که از کشورمان سلب می‌شود، دولت اوباما اعلام می‌کند اعمال تحریم‌های مرتبط با هسته‌ای را به طور موقت متوقف می‌کند و یک سری تخفیف‌های تحریمی هم برای ایران اتفاق می‌افتد، با این وجود بعد از توافق ژنو، اوباما تصریح می‌کند: ما همچنان بشدت به اعمال فشارهای گسترده از طریق تحریم‌ها ادامه می‌دهیم و همچنان به هدف قرار دادن حمایت ایران از تروریسم و نقض حقوق بشر در ایران خواهیم پرداخت.

تنها چند ماه بعد از توافق ژنو، دسامبر ۲۰۱۳ (آذر ۹۲) آمریکا لیست تحریم‌های خود علیه ایران را بر اساس دستورهای اجرایی مختلف افزایش می‌دهد. در بیانیه منتشرشده از سوی وزارت خزانه‌داری آمریکا در این زمان آمده است: همان‌طور که کشورهای ۵+۱ در حال تلاش برای رسیدن به توافق جامع هستند، ما بشدت متعهد به اجرای رژیم تحریم‌های خود و افشای اقدامات فریبکارانه و شرکت‌های پیشانی دولت ایران برای دور زدن تحریم‌ها هستیم.

ژانویه ۲۰۱۵ (دی‌ماه ۹۴) توافقنامه جامع هسته‌ای میان ایران و ۵+۱ اجرایی می‌شود، در این توافق نسبت به ژنو، تعهدات ایران

بیشتر می‌شود و دایره لغو تحریم‌های آمریکا آب‌رفته‌تر می‌شود و به لغو فقط برخی تحریم‌های هسته‌ای محدود می‌شود. علاوه بر این دولت اوباما با استفاده از متن پرایراد و قابل تفسیر برجام، آن را نقض کرده تا همان نتایج اندک برای ایران را هم با اما و اگر همراه کند. پس از برجام حدود ۱۸۰ فرد و نهاد همچنان در لیست تحریم آمریکا باقی می‌مانند. آدام ژوبین، معاون ضدتروریسم و اطلاعات مالی آمریکا و مسؤول اجرای تحریم‌های ایران در دسامبر ۲۰۱۵ بیان می‌کند که ما باید مقابل حمایت ایران از تروریسم، نقض حقوق بشر و جدایی بازیگران بد از نظام مالی بین‌الملل بایستیم و برجام به هیچ‌وجه توانایی ما را برای انجام این کار محدود نمی‌کند. برای تحمیل تحریم‌های غیرهسته‌ای بعد از برجام بر ایران تلاش می‌کنیم.

از طرفی ساختار تحریم‌های نسل دومی ایران همچنان بعد از برجام باقی می‌ماند. باقی ماندن این ساختار تحریم زمینه را برای ایجاد تحریم‌های هوشمند آمریکا فراهم می‌کند. درواقع بعد از برجام کشور وارد دور جدیدی از تحریم‌ها در دوره دموکرات‌ها می‌شود و همچنان از همان روز ابتدای اجرای برجام تا پایان دوره ریاست‌جمهوری اوباما، آمریکا تلاش می‌کرد لیست تحریم را هم افزایش بدهد و گام‌به‌گام موارد تحریمی را زیاد کند.

ترامپ ۲۰ ژانویه ۲۰۱۷ روی کار می‌آید. مهم‌ترین اقدام آمریکا در دوره ترامپ قانون کاتسا است. قانون کاتسا دور جدید تحریم‌های اقتصادی علیه ایران را به بهانه مسائل موشکی، فعالیت‌های سپاه در منطقه (تروریسم)، حقوق بشر و تحریم‌های تسلیحاتی وضع کرد. دونالد ترامپ اردیبهشت ۹۷ اعلام می‌کند تصمیم دارد تعهدات آمریکا در برنامه اقدام مشترک را متوقف کرده و با خروج از توافق، تحریم‌های ضدایرانی را که در برجام متوقف شده بود طی ۲ بازه ۹۰ و ۱۸۰ روزه اعمال کند. واشنگتن با خروج از برجام استراتژی اعمال فشار حداکثری علیه ایران را در پیش گرفت. فشار حداکثری در لایه تحریمی عملا همان تحریم‌های فلج‌کننده‌ای را بازمی‌گرداند که زمانی دولت دموکرات‌ها علیه کشور اعمال می‌کرد. به این معنا که همه تحریم‌های دوران اوباما را ترامپ دوباره بازگردانده و سپس سعی در توسعه یافتن آن کرد که شامل تحریم حوزه فلزات از جمله تحریم بخش‌های مرتبط با آهن، فولاد، مس و آلومینیوم ایران و اعمال تحریم‌هایی در حوزه ساخت‌وساز، معدن و نساجی بود.